

Дејан Михајловић
Универзитет одбране, Београд

Зоран Обрадовић
Универзитет одбране, Београд

УСКЛАЂЕНОСТ СТРАТЕГИЈЕ НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ СА ПОЛИТИКОМ ВОЈНЕ НЕУТРАЛНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Сажетак

Аутори разматрају преглед досадашњих партиципација Републике Србије у оквиру војно безбедносних савеза, односно одлука да се истима не прикључује. На основу става да се од 2007. године Србија декларише као војно неутрална, по чему је изузимајући Републику Босну и Херцеговину, јединствена држава на Балкану, као и због сталних најава њеног државног руководства о непромењивости те политике, аутори критички разматрају оправданост овакве одлуке. Анализом тренутне геополитичке и геостратешке ситуације Републике Србије настоји се дати одговор на питање да ли је прокламована политика војне неутралности у складу са адекватним одговорима на актуелне изазове, претње и ризике, односно да ли је Стратегија националне безбедности Р. Србије из 2019. године прилагођена реалној безбедносној ситуацији. Посебан сегмент рада представља пројекција спољне политике у случају приступања неком војно – политичком савезу. Применом SWOT анализе аутори додатно доводе у питање политику војне неутралности државе. На крају рада дат је конкретан предлог у ком правцу би се могла усмеравати безбедносна и одбрамбена политика Републике Србије када се има у виду пројекција догађаја на глобалном и регионалном безбедносно-политичком плану.

Кључне речи: Војна неутралност, Стратегија националне безбедности, НАТО, ОДКБ, Косово и Метохија, Балкан.

УВОД

Значајне политичке промене након 5. октобра 2000. године утицале су и на промену спољно политичке оријентације тада Савезне Републике Југославије, а посебно је промењен однос према Северноатланској војној алијанси што је уједно био и повод економске, политичке и војне изолације земље у ранијем периоду. Период почетног неповерења између тадашње Војске Југославије и снага НАТО-а постепено је нестајао, па је значајнија сарадња остварена у Копненој зони безбедности, а Војска је чак реформисана према стандардима НАТО савеза. Интегративни процеси започети 2002. године споро су напредовали. Иако је војнички и институционално Србија и тада испуњавала услове да буде члан Партнерства за мир она је то постала тек у децембру 2006. године. (Симић, бр.4/ 2009,бр. 417). Неких других унутарполитичких идеја или иницијатива за чланством у неком другом војном савезу или партнерству једноставно није постојало у овом временском периоду.

Међутим учестале активности водећих земаља чланица НАТО-а у вези са покушајима решавања статуса Космета (КиМ), утицале су на то да Народна скупштина Републике Србије, као одговор на овакву политику Запада, 2007. године донесе Резолуцију о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка, где једна од тачака резолуције помиње и уводи термин војне неутралности у ставове званичне политике Републике Србије. Од тада до данас наша држава значајно је повећала обим сарадње са НАТО пактом, пре свега кроз ИПАП и СОФА споразуме, иако је упоредо вршила стратешке набавке наоружање и војне опреме од Руске Федерације и НР Кине. Иако политички и војни врх наше државе редовно најављује развој домаће наменске индустрије, као основног носиоца за задовољење домаћих потреба за наоружањем, потпуно је јасно да исти нема капацитете за развој и испоруку високософистицираних борбених ситета и опреме. Сувишно је објашњавати да је војна самодовољност један од основних критеријума за имплементацију концепта тоталне одбране, од кога у многоме зависи одрживост политике војне неутралности.

КОНЦЕПТ ВОЈНЕ НЕУТРАЛНОСТИ

Појам неутралне државе односи се на статус државе која током оружаног сукоба себе искључује из евентуалног учешћа у њему, односно обавезује се да ће се понашати непристрасно према

странама у сукобу. (Новаковић 2019, 24). Појам неутралности односно покушаји држава да остану по страни у сукобу познати су још у периоду Старог века, а правно питање регулисања неутралности први пут је учињено у Париској декларацији о поморском праву из 1856. Године. (Јончић 2016, 13).

То значи да у том случају држава развија сопствене капацитете за стварање свеукупне моћи (и меке и тврде) како би што боље очувала свој неутрални статус, ослањајући се искључиво на сопствене снаге. Ово је изазован пут са неизвесним крајем, јер акумуляција и употреба моћи зависи од много фактора како унутрашњих тако и спољашњих, а одбрамбена снага директно потиче из те моћи и оглада се у свим друштвеним структурама, од становништва и привреде до образовања и рељефа земљишта.

Данас у Европи постоје макар декларативно војно неутралне државе као што су Швајцарска, Молдавија, Аустрија и Ирска. (Ковач 2015, 146). Поменути државе одликовала је стална неутралност, посебно негована и испољена у периоду Хладног рата. (Новаковић 2019, 149). Швајцарска своју неутралност баштини још из 19. века, док је Аустрија војно неутрална држава постала током блоковске поделе Европе у Хладном рату (Салонијус – Пастернак 2013, 65). Молдавија као некадашња република у саставу Савеза Совјетских Социјалистичких Република, војну неутралност прогласила је Уставом Молдавије из 1994. године (Трифуновић; Кораћ 2016, 55). Са друге стране неутралност наведених држава постала је упитна од отпочињања Специјалне војне операције Руске Федерације на простору Украјине, пошто је чињеница да све од поменитих земаља војно или финансијски помажу једну од страна у сукобу!

СРБИЈА У ВОЈНО-БЕЗБЕДНОСИМ САВЕЗИМА

И поред увреженог мишљења које влада у нашем друштву, да Република Србија (односно Југославија и касније њене правне следбенице) има традицију војне неутралности историјски факти говоре потпуно супротно. Краљевина Југославија у периоду између два светска рада била је чланица војно-безбедносних савеза, у широј јавности познатијих као Мале атанте и Балканске атанте (К. Павловић 2001, 406). Југославија као чланица ових савеза имала је дефинисане обавезе у случају напада на друге чланове савеза. Развој историјских догађаја учинио је да поменути савези никада нису били функционални, као и да су престали да постоје одмах по избијању Другог светског рата.

Када се југословенска власт 1948. године суочила са претњом агресије од стране СССР-а и њихових савезника, војна наклоност Запада, односно НАТО пакта пронађена је у тројном споразуму између Југославије, Турске и Грчке, које су већ биле чланице северноатлантске војне алијансе. Иако је члан 8. споразума дефинисао да се уговор не односи на обавезе које за Грчку и Турску произилазе из чланства у НАТО постоје и одређена мишљења да је Југославија посредно била „чланица“ НАТО савеза, односно да су Сједињене Америчке Државе и НАТО биле спремне да бране Југославију у случају војног напада СССР-а (Лаковић 2012, 332). Међутим, овај савез није дуго функционисао, како због све израженијих антагонизама између Грчке и Турске, тако и због нове политике несвртавања Југославије.

Социјалистичка Федеративна Република Југославија је, бар декларативно, свој спољнополитички пут зацртала између два блока истока и запада у покрету Несврстаних држава (Љубичић 1981, 285) где је годинама имала једну од водећих улога. Званична војна неутралност СФРЈ заснивала се на политици немешања и несврставања, а почивала је на стратегији вођења тоталног рата у коме се држава као војно неутрална требала ослонити искључиво на сопствене снаге и ресурсе. Из тог разлога пословима одбране државе биле су подређене многе функције цивилног друштва, почев од образовног система где се изучавао предмет Општенародна одбрана па до тржишних прерасподела где су се потребе Југословенске народне армије (ЈНА) стављале у први план, робне резерве државе и свака јавна установа и институција имала је свају улогу у важећем концепту одбране, док се пропагандно и идеолошки деловало на све нивое друштва укључујући у ту улогу и све узрасте становништва од пионира до учесника НОБ-а и носилаца партизанских споменица. Југословенска народна армија важила је за респектабилну војну снагу која је са републичким организацијама територијалне одбране чинила Оружане снаге СФРЈ. Чињеница да Југославија од педесетих година није била члан војних савеза, добоко је утицала на формирање представе грађана Републике Србије о војној неутралности, или можда још прецизније речено утицала је на став грађана Републике Србије о неопходности војне неутралности државе у којој живе. Другачија разматрања готово да нису постојала у савременој војној академској заједници.

Распадом СФРЈ нова држава СР Југославија нашла се у незавидном положају, обременења економском кризом и грађанским ратом у непосредном окружењу. Оквирни споразум за спровођење

мира потписан у Дејтону и Мировни споразум у Паризу означили су крај рата у Босни и Херцеговини. Анекс 1 Дејтонског споразума односио се на контролу наоружања држава потписница са циљем повећања безбедности у региону (Вукадиновић и Шнајдербек бр.6 2017, 126). Криза на Косову и Метохији започета оружаном побуном албанских сепаратиста 1998. године свој врхунац доживеће 1999. године када ваздушне снаге НАТО-а почињу извођење напада на војне и цивилне циљеве у СР Југославији. Подсећања ради СР Југославија је током агресије НАТО, у априлу 1999. године приступила Савезу Руске Федерације и Белорусије¹ (Булатовић 2011, 285), што није имало никакав утицај на епилог сукоба. На чланству у овом савезу се након политичких промена 2000. године више није инсистирало и оно пада у заборав, па се данас више не помиње у политичком дискурсу Србије.

Уочи проглашења независности Косова и Метохије 2008. године Народна скупштина Републике Србије донела је Резолуцију о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије. Тачка 6 ове резолуције проглашава војну неутралност Србије према постојећим војним савезима, док оставља могућност да се референдумом донесе коначна одлука о овом питању²

СТРАТЕГИЈА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ СРБИЈЕ

Чињеница да Стратегија националне безбедности представља највиши стратегијски документ помоћу кога би требало да се штите интереси државе, одговор на питање да ли је политика војне неутралности у складу са потребама националне безбедности Србије лежи у анализи овог документа. Народна скупштина Републике Србије усвојила је у децембру 2019. нову Стратегију националне безбедности којом је престала да важи прва Стратегија националне безбедности из 2009. године, у којој се уопште и не помиње војна

---

1 Момир Булатовић „Излагање председника Савезне владе, у Савезној скупштини поводом доношења одлуке о приступању Савезне Републике Југославије савезу Русије и Белорусије, 12. април 1999. године“ у *Спољна политика Србије – стратегија и документу* (приредили Наташа Драгојловић, Станислав Сретеновић, Драган Букановић и Драган Живојиновић, Европски покрет у Србији, Београд, 2011, стр. 285

2 Резолуција о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка, децембар 2007. године. Званична интернет презентација Владе Србије <https://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=80729> (приступљено 6.1.2020)

неутралност државе. Као изазови, ризици и претње безбедности Републике Србије наведени су (Службени гласник 94/2019).

1. *Оружана агресија на Републику Србију.*
2. *Сепаратистичке тежње.*
3. *Противправно једнострано проглашење независности територије коју административно обухвата АП Косово и Метохија.*
4. *Оружана побуна.*
5. *Тероризам.*
6. *Пролиферација оружја за масовно уништење.*
7. *Етнички и верски екстремизам.*
8. *Обавештајна делатност.*
9. *Организовани криминал.*
10. *Наркоманија.*
11. *Масовне илегалне миграције.*
12. *Проблем економског развоја.*
13. *Недовршен процес разграничења земаља бивше СФРЈ.*

Оружана агресија на Републику Србију. У стратегији је наведено да је тешко могућа, али да се не може потпуно искључити. Република Србија нема потписан, ни са једном државом у окружењу, споразум који би могао да имплицира да Србија може да рачуна на војну помоћ у случају агресије. Мађарска, Румунија, Бугарска, Црна Гора, Албанија и Хрватска су пуноправне чланице НАТО алијансе, док је Северна Македонија у марту 2020. године постала чланица овог савеза. Ситуација у Босни и Херцеговини је нејасна у вези са процесом придруживања НАТО-пакту иако Република Српска следи политику војне неутралности Србије. На територији Косова и Метохије налазе се снаге КФОР-а које су у систему командовања потчињене команданату Јужног крила НАТО. (Симовић 2017, 144). Интерграцијом држава региона у Европску унију и НАТО-пакт Србија постаје скоро потпуно окружена и геостратешки гледано рањива, међутим трансформација међународног поретка у мултиполарни, релативно опадање моћи САД као водеће државе НАТО, утичу на смањење претње од оружане агресије. Међутим чињеница да Србија остаје једина земља у окружењу (не рачунајући позицију БиХ) која нема аспирацију да постане чланица НАТО савеза ипак оставља реалну могућност да буде предмет војног угрожавања.

Сепаратистичке тежње. Стратегија дефинише да политичко-безбедносна ситуација на територији Косова и Метохије представља

претњу по безбедност Србије. Закон о тзв. Косовским безбедносним снагама из 2018. године предвиђа трансформацију ових снага у Војску Косова. Могућност оснивања тзв. Војске Косова повезане са тежњама тзв. Косова за чланством у НАТО пакту, представља озбиљну претњу по безбедност Србије и чињеница је да државни званичници Србије косовску војску виде као непријатељску формацију. Уколико се у будућности догоди да Косово и Метохија постане пуноправни члан НАТО савеза, а Србија настави политику војне неутралности, њена безбедност ће бити евидентно додатно угрожена. Претпоставка да оружане снаге Војске Косова могу испровоцирати реакцију Војске Србије, у случају чланства тзв. Косова у НАТО савезу, може представљати фактор додатног ризика по безбедност Србије. Такође је важно напоменути и то да Војнотехничким споразумом из Куманова снагама Републике Србије није дозвољен приступ на територију КиМ, што свакако потенцијално охрабрује привремене органе власти на Косову и Метохији да наступају ригидније и самим тим потенцијално додатно провоцирају реакцију српске стране. Чланство Косова и Метохије у НАТО савезу имало би негативне импликације према безбедности Србије, нарочито уколико би власти тзв. државе Косово наставиле са изазивањем реакција српске стране.

Противправно једнострано проглашење независности територије коју административно обухвата АП Косово и Метохија. Као и претходни проблем и овде се ради о ситуацији на Космету, тако да анализа из претходног става важи и овде. Улазак тзв. Косова у НАТО пакт негативно би утицало на безбедност Србије, а свака реакција Србија, било са територије КиМ или Централне Србије била би суочена са одговором НАТО-савеза

Оружана побуна. Стратегија ову претњу такође везује за простор Косова и Метохије, али оставља и могућност да се оружана побуна догоди и у другим деловима Србије, првенствено као резултат нерешених питања са суседним државама. Оваква могућност би теоретски била већа у ситуацији када је држава војно неутрална у односу да ситуацији када би Србија потенцијално била чланица неког војног савеза, чије су чланице потенцијално и неке суседне државе.

Тероризам. Теоризам представља глобалну претњу безбедности, и ни једна држава сама не може да се у потпуности избори са овим изазовом. Међутим како је борба против тероризма више у делокругу надлежности рада служби безбедности, питање војне неутралности не представља претерану сметњу Србије у

борби против тероризма. Укључивање у војно-безбедносни савез са једне стране може повећати безбедност и смањити ризик од тероризма у смислу повећања обима и квалитета сарадње (размењених оперативних података) са другим државама, али и утицати на терористичке групе да у Србији препознају противника и легитимни циљ својих активности. Суштински је тешко дати предикцију претње од тероризма у једном у односу на други случај али узимајући у обзир релативно низак интензитет ове претње става смо да би приступање војном савезу повећало ризик од тероризма у Републици Србији.

Пролиферација оружја за масовно уништење. Стратегија дефинише као потенцијално највећу претњу по глобалну безбедност државе. Као и у случају претње тероризма пролиферација оружја за масовно уништење представља проблем који је више у домену рада служби безбедности него оружаних снага, па с тим у вези имплицира да приступање неком војном савезу не би круцијално смањило наведену претњу, тј. не би имало значајнији утицај на претњу.

Етнички и верски екстремизам. У стратегији се наводи да може представљати безбедносни проблем ако би екстремистичка делатност на територији Републике Србије били подстицана споља. Без обзира на наведену претпоставку војна неутралност Србије не би суштински утицала на поменути претњу, иако би хипотетички посматрано требало очекивати већи утицај страног фактора кроз подстицање етничког и верског екстремизма у ситуацији када је држава војно неутрална у односу када би била чланица неког савеза, под претпоставком да су околне државе чланице истог.

Обавештајна делатност. Чињеница да је Република Србија војно неутрална држава чини је интересантнијом за деловање страних обавештајних служби од држава које су чланови војних савеза. Ова чињеница подразумева веће ангажовање служби безбедности него што би био случај у држави која је чланица војног савеза. Такође, треба имати у виду сарадњу обавештајних заједница на нивоу војног савеза, што би потенцијално значило квалитетније обавештајне податке и мање ангажовање сопствених капацитета.

Организовани криминал. Представља озбиљни облик угрожавања безбедности, али како је сузбијање криминала превасходно у надлежности полиције, можемо закључити да чињеница да је држава неутрална не утиче значајно на квалитет борбе против криминала. Са друге стране партиципирање у неком војном савезу значило би и већи степен сарадње са државама

чланицама, првенствено у борби против тероризма са којим је организовани криминал имплицитно повезан.

Масовне илегалне миграције. Представља значајан безбедносни проблем са којим се Србија озбиљније суочава од 2015. године, када је усред ратова и политичких криза на Блиском истоку дошло до повећаног прилива миграната. Неке државе из окружења попут Мађарске озбиљно су приступиле проблему ангажујући у ту сврху оружане снаге и предузимајући мере физичко-техничке заштите, што је позитивно утицало и на нашу безбедносну ситуацију у контексту илегалних миграција. Република Србија је такође у једној етапи контроле мигрантских кретања ангажовала војску за стабилизацију ситуације према бугарској граници. Тада се догодило да Мађарска на мађарско-српској граници има распоређену војску, да Србија на српско-бугарској граници има војску док са друге стране границе Србија односно Бугарска нису имале распоређене снаге. (Симовић 2017, 152). Иако распоређивање снага није било офанзивног карактера нити усмерено против суседне државе већ искуључиво зарад контроле миграција, потенцијално чланство наведених држава у оквиру истог савеза позитивно би деловало на терену у смислу кординације активности. Међутим, чињеница да Србија није члан ни једног савеза није имала посебног утицаја на функционисање државних органа укључених и пријем и даљи рад са мигрантима. Имајући у виду да се на нивоу војног савеза одвија и размена оперативних информација о кретањима илегалних миграната, и потенцијалних екстремиста, партиципација Републике Србије у некон војном савезу позитивно би се одразило на супростављање овој претњи.

Проблем економског развоја. Стратегија дефинише да недовољно брз економски развој и нераванотежа на економском тржишту могу представљати безбедносни проблем. Иако постоје размишљања и тезе које указују на то да би се приступање државе НАТО савезу позитивно одразило на њен економски развој (Stojković i Glišić 2018,48) за тако нешто ипак нема неких конкретнијих показатеља иако би требало имати у виду да би се оружане снаге у том случају морале стандардизовати са НАТО у погледу опреме и наоружања што би свакако изискивало повећане трошкове.

Недовршен процес разграничења земаља бивше СФРЈ. Ово питање само по себи не мора да представља претњу безбедности. Међутим, имајући у виду да су земље са којима Србија има спор или већ чланице НАТО савеза или имају жељу да постану чланице, може представљати претњу по безбедност Србије, уколико дође до

радикализације решавања тих питања. Чланство Р. Србије у НАТО савезу смањило би ту могућност.

Важећа стратегија националне безбедности по свом карактеру свакако укореењује политику неутралности Републике Србије али је не операционализује односно не доноси даље кораке који су потребни за њено утемељење. Стиче се утисак да државно руководство оставља могућност да Србија у атмосфери „поремећаја“ међународних односа и наступања глобалне мултиполарности ипак приступи неком од савеза уколико се за тако нешто укаже потреба. Међутим, остаје чињеница да носиоци власти и политичког одлучивања не разматрају (макар не јавно), на првом месту приступање како НАТО пакту, тако и неком другом савезу, попут ОДКБ или сличних савеза у којима Руска Федерација чини окосницу савеза. Тако стечен утисак о декларативној и формалној опредељености за војном неутралношћу доприноси додатној упитности одлуке и чини је само као неки прелазни облик до евентуалне сарадње са једним од постојећих војних савеза.

SWOT АНАЛИЗА ВОЈНЕ НЕУТРАЛНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

SWOT анализа подразумева аналитичку технику која може помоћи да се суочимо са највећим изазовима и пронађе адекватно решење. Немогуће је предвидети до детаља будућност, уколико се претходно проблематика не сагледа из сваког угла, што подразумева детаљан увид у све унутрашње и спољашње ресурсе и претње, а *SWOT* анализом се то постиже у четири једноставна корака. Покушаћемо да пружимо аналитичке одговоре „за“ и „против“ војне неутралности у односу на чланство у војним савезима а пре свега се мисли на НАТО или ОДКБ као најдоминантније војне савезе у савременом свету.

Снаге:

Самостално одлучивање о приоритетима одбрамбених интереса испред интереса Савеза,

Концептуализација и формирање сектора безбедности на основу одбрамбених интереса неутралне државе а испред интереса Савеза,

Формирање оружаних снага на основу одбрамбених интереса неутралне државе а испред интереса Савеза,

Развој домаће одбрамбене индустрије и снажније ослањање

на домаће производне капацитете одбране а испред ослањања на капацитете Савеза,

Непреузимање на себе одбрамбених изазова Савеза испред одбрамбених изазова неутралне државе.

Слабости:

Самостално реаговање на одбрамбене изазове неутралне земље како у односу на појединачне земље тако и у односу на већ поменуте Савезе,

Концептуализација и формирање сектора безбедности на ресурсима неутралне државе који су увек мањи од здружених ресурса Савеза,

Самосталан развој концепта тоталне одбране и повећани издаци за сектор безбедности и одбране,

Немогућност израде високо-софистицираног наоружања и његова набавка на тржишту, зависност од трећих земаља или поменутих Савеза,

Самостални одговор на безбедносне изазове у случају угрожавања од стране више држава у исто време.

Шансе:

Вођење самосталне одбрамбене политике и квалитетније позиционирање спољне политике,

Могућност за извоз домаћег наоружања на трећа тржишта или тржишта земаља Савеза,

Јасна процена снага и могућности одбрамбених капацитета а изван концепта интероперабилности држава Савеза.

Претње:

Повећани издаци за националну одбрану,

Немогућност адекватног одговора на све врсте претња посебно у случају сукоба са неким од поменутих војних Савеза,

Издавање значајних финансијских средстава за финансирање послова одбране, друштвеног оптерећења одбраном, и стављање целокупног друштва у функцију одбране,

Мањак одбрамбених способности условљених капацитета домаће индустрије.

Анализом чинилаца *SWOT* анализе у условима модерних геостратегијских односа у свету долазимо до закључка да Република Србија тренутно нема војни, политички а ни економски интерес за чланством у било ком од два наведена војна Савеза. Са друге стране држање по страни и вођење самосталне одбрамбене политике изискује велике политичке и дипломатске напоре са једне, али и издавање значајних финансијских средстава за одбрану, са друге

стране.. Војно несврставање Републике Србије ствара веће издатке за питање одбране у односу на приступ неком од колективних система одбране (НАТО стандард 3%).

ЗАКЉУЧАК

Из анализе важеће Стратегије националне безбедности и доступних информација о војној моћи, можемо закључити да Р. Србија као војно неутрална држава не би адекватно успела да одговори на оружану агресију у случају синхронизованог напада из више праваца (нпр. од стране чланица НАТО савеза), као и на изазове у вези са статусом Косова и Метохије. Такође, развој домаће наменске индустрије био би тежи и компликованији. Политика војне неутралности своје упориште треба да има у јаким субјектима одбране. Војна неутралност захтева повећања трошкова за војску, као и увођење обавезног служења војног рока како би се повећале могућности за одбрану земље. Чињеница да су све околне државе или чланице НАТО пакта или имају жељу да то постану, компликује положај Србије, укључујући и питање да ли би у евентуалном сукобу у региону НАТО аутоматски био против Републике Србије. Република Србија тренутно нема аспирације да буде чланица НАТО пакта. Против чланства у НАТО савезу је по неким истраживањима чак 89 процената грађана Србије³, и јасно је да би улазак Србије у НАТО изазвао велике друштвене антагонизме у држави. Решење би, вероватно, требало тражити у оквиру регионалне сарадње развијајући политичке, економске и одбрамбене добросуседске односе, као и са земљама које су на истом неутралном или неодређеном политичком и војном путу. Уравнотежена сарадња са свим војним савезима такође може учврстити њихово поверење у српску војну неутралност. Војска Србије је прошле године учествовала у укупно седам вежби са припадницима Војске Руске Федерације, а по први пут наши војници су током јесени 2019. године учествовали на вежбама које организују ОДКБ („Организација договора о колективној безбедности“ - савез земаља које предводи Руска Федерација).

Осетљивост геополитичке позиције Р. Србије наишла је на пуно разумевање тог савеза чијим чланицама је јасно да је сарадња Р. Србије са НАТО-ом геополитичка чињеница, па је наша земља од

---

3 Бета: Против чланства у НАТО 89 посто грађана Србије: <http://hr.n1info.com/Regija/a410187/Istrazivanje-Protiv-clanstva-u-NATO-u-89-posto-gradjana-Srbije.html> (Преузето: 6.1.2020)

2013. године посматрач у ОДКБ-у. Представници Р. Србије редовно посећују Скупштине ОДКБ-а на којима се разматрају питања која се тичу сарадње држава-чланица на међународном плану, као и у војно-политичкој, правној, и другим областима. Ипак, овај савез и чланство у њему неће бити искоришћено у пуном капацитету, како због прокламоване неутралности Р. Србије тако и због политичког притиска како ЕУ, тако и НАТО пакта, првенствено у погледу дистанцирања наше земље од садржаја овог савеза. ОДКБ располаже и мировним снагама које могу да реагују ван територије земаља-чланица, а тренутно у свом саставу има скоро 4.000 војника који су ангажовани током покушаја обојене револуције у Казакстану почетком 2022. године. Постоји могућност њиховог ангажовања после смиривања ситуације у Сирији, али ће то зависити од одлуке Савета безбедности УН.

Наведени приказ чињеница не мора да буде адекватан оквир за заузимање дефинитивног курса у војно-политичкој оријентацији спољне политике Републике Србије. Анализирајући постојеће акте који дефинишу стратегију одбране и безбедности и упоређујући их са приликама у окружењу и региону, као и прокламованим и процењеним изазовима и претњама са којима може, у блиској будућности, да се сусретне државно руководство указује да опредељење за војну неутралност свакако представља изазован и ризичан потез. Изазован јер да би се остварила промовисана војна неутралност треба ангажовати све унутрашње државне капацитете како би се повећала и учинила самосталном, одбрамбена моћ земље укључујући: повећање војног буџета, обавезан војни рок, стварање снажне и независне наменске индустрије, стално развијати свести кроз систем образовања о неопходности одбране земље, те повећати атрактивност војног позива. Све наведено изискује константан привредни раст како би могла да издржи финансијска напрезања, али и промена приступа друштвеној свести и константно деловање према становништву ради схватања и успостављања праксе која подразумева да је потенцијал одвраћања једна од најбитнијих друштвених обавеза. Ризичан, јер све ово наведено у претходним редовима не гарантује да ће пројекат војне неутралности оправдати уложени напор и да ће успешно одговорити било ком од споменутих безбедносних изазова и претњи.

Пратећи актуелна војнополитичка дешавања у свету, све више је јасно да је однос моћи и однос снаге једин од главних фактора којим се уређују међународни односи. Сведоци смо тих релација и у актуелним војнополитичким дешавањима у Украјини где су се

испречили интереси моћних и где сила и интереси имају императив у односу на важеће међународне норме и стандарде. Јачина дипломатске речи озбиљну ноту добија тек са „исуканим мачем“. Уколико се нека неопредељена земља без стварних потенцијала и истинитих конклюдентних радњи које воде ка дефинитивној наутралности нађе на путу великих, њена неутралност у неком смислу ће свакако бити нарушена. У сваком смислу да ли је војна неутралност снажна и непоколебљива одлука или је само политичка замисао да се што дуже води политика несврставања питање је на које се дефинитиван одговор добија у последњем часу.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Булатовић Момир „Говор председника Савезне владе Савезне Републике Југославије поводом приступања СРЈ савезу Русије и Белорусије“. У *Спољна политика Србије – стратегија и документи*, (уредници Наташа Драгојловић, Станислав Сретеновић, Драган Ђукановић и Драган Живојиновић), Европски покрет у Србији, Београд, 2011, 284-286,
- Вукадиновић Горан и Шнајдербек Бојан, „Најважнији безбедносно ограничавајући споразуми Република Србије“, *Војно дело*, Београд, бр.6/2017, 122-138,
- Лаковић Иван, „Војни односи Југославије и САД 1948-1961. године“ Докторска дисертација Филозофски факултет, 2012
- Љубичић Никола, *Општенародна одрбана стратегија мира*, Војноиздавачки завод, Београд, 1981,
- Јончић, Милош „Генеза неутралности у изворима међународног права“ у зборнику: *Утицај војне неутралности Србије на безбедност и стабилност у Европи* (приредио: Срђан Кораћ) Институт за међународну политику и и привреду HannsSeidelStiftung – Канцеларија за Србију и Црну Гору, Београд, 2016, 11-19,
- Митар Ковач „Стратешки аспекти војне неутралности Републике Србије“, у зборнику: *СОПЛОГ 2015- шест деценија Школе националне одрбана: Корени раскрише и персективе*, Школа националне одрбана Медија центар одбрана, Београд, 2015, 45-78,
- Игор Новаковић, *Стална неутачлност у Европу у постхалдноратовком периоду*. Институт за европске студије, Београд, 2019,

- Павловић, Стеван К. *Историја Балкана*. Клио, Београд. 2001
- Симић, Јасминка „ НАТО пред изазовима 21. века“ .*Међународни послови*, Београд бр.4/2009, 387-426,
- Симовић, Милосав *Копнена зона безбедности-пре и после оружаног сукоба*. Медија центар Одбрана, Београд, 2017,
- Бранислав Трифуновић, „Ограничења Војне неутралности Србије“, у *Утицај војне неутралности Србије на безбедност и стабилност Европе* (приредио Срђан Кораћ) Институт за међународну политику и привреду и HannsSeidelStiftung – Канцеларија за Србију и Црну Гору, Београд, 2016, 49-57,
- Салонијус- Пастернак, Чарли „ Од тампон зоне до чланице ЕУ“. *У Неутралност у 21. веку поуке за Србију*, (приредио Игор Новаковић), Центар за међународне после и безбедност и ISACFond, Београд, 2013, 53-57
- Стратегија националне безбедности, децембар 2019, *Службени гласник РС 94/2019*.
- Резолуција Народне скупштине Републике Србије о суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка, децембар 2007. године.
- Dejan Stojkovic and Miroslav Glisic „ Seribian Military Neutrality: Is it Economically Benefical ?” , *Defence and Peace Economics* , London, vol.2 2018 (2018), 46-59,

*Dejan Mihajlovic
Zoran Obradovic*

CONFORMITY OF THE NATIONAL SECURITY STRATEGY WITH THE MILITARY NEUTRALITY POLICY OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Resume

The authors consider the overview of the past participation of the Republic of Serbia within the military security alliances, i.e. the decision not to join them. Based on the position that Serbia has been declared militarily neutral since 2007, which makes it the only country in the Balkans with the exception of the Republic of Bosnia and Herzegovina, as well as due to the constant announcements of its state leadership about the immutability of that policy, the authors critically consider the justification of such a decision. By analyzing the current geopolitical and geostrategic situation, R. Serbia is trying to give an answer to the question of whether the proclaimed policy of military neutrality is in accordance with adequate responses to current challenges, threats and risks, i.e. whether the National Security Strategy of R. of Serbia from 2019 adapted to the real security situation. A special segment of the work is the projection of foreign policy in case of accession to a military-political alliance. By applying SWOT analysis, the authors additionally question the policy of military neutrality of the state. At the end of the paper, a concrete proposal was given in which direction the security and defense policy of the Republic of Serbia could be directed when taking into account the projection of events on the global and regional security-political level. The authors conclude that the relationship of power and the relationship of strength is one of the main factors regulating international relations. We are witnesses of these relations in the current military-political events in Ukraine, where the interests of the powerful have been hindered and where force and interests have an imperative in relation to valid international norms and standards. The strength of the diplomatic word takes on a serious note only when the "sword is drawn". If some undecided country without real potentials and true conclusive actions leading to definitive neutrality finds itself on the way of the big ones, its neutrality will certainly be violated in some

sense. Unfortunately, we can only find out at the last moment whether the proclaimed neutrality is realistic or a utopia.

Keywords: Military neutrality, National Security Strategy, NATO, CSTO, Kosovo and Metohia, Balkans.